

BIJSLUITER:

Coronavirus besmet ook vrouwenrechten

De coronacrisis raakt iedereen, maar op vrouwen heeft het virus nog een ander, meer verborgen effect. Want op het moment dat er een crisis uitbreekt, worden vrouwenrechten direct opzijgeschoven. Bovendien zien we verdacht weinig vrouwen aan de beslissingstafels. En daar worden nu, in deze cruciale tijd in onze geschiedenis, toch de besluiten genomen waar we tot ver in onze toekomst mee te maken krijgen.

DOOR IRENE SCHOENMACKER

Het coronavirus is dodelijker voor mannen en toch is het virus in een bepaald opzicht gevaarlijker voor vrouwen. Conservatieve groepen grijpen de crisis aan om de abortuswetgeving terug te draaien, vrouwen die te maken hebben met geweld kunnen geen kant op én de vrouwelijke stem wordt nauwelijks vertegenwoordigd in de politiek.

“Het komt van alle kanten,” zegt Anne-Floor Dekker van de organisatie WO=MEN Dutch Gender Platform, een netwerk dat zich inzet voor gendergelijkheid wereldwijd. Ze maakt zich zorgen, zegt ze. Al langer, want vrouwenrechten staan wereldwijd de laatste jaren weer onder druk, maar met de huidige ontwikkelingen rondom het coronavirus neemt haar bezorgdheid flink toe.

Kijk bijvoorbeeld naar de Amerikaanse staten Texas en Ohio, zegt ze. Abortus zou daar sinds kort niet meer als noodzakelijke gezondheidszorg worden beschouwd. Alleen als de gezondheid van de moeder of de baby in gevaar is mag er nog een abortus worden uitgevoerd. Ook in de staten Alabama, Iowa, Mississippi en Oklahoma staat de abortuswetgeving onder druk. ‘Dit heeft zo’n enorme impact op de rechten van Amerikaanse vrouwen’, zegt Dekker.

Ze ziet het vaker. Op het moment dat er crises uitbreken, bijvoorbeeld in conflictgebieden, worden vrouwenrechten als eerste aan de kant geschoven. ‘Datzelfde mechanisme zie je nu ook. Er wordt gezegd, we moeten nu prioriteiten stellen, we moeten zorgen dat mensen veilig zijn, daarna kunnen we weer kijken naar andere zaken als gendergelijkheid en vrouwenrechten.’

Politicoog Julia Wouters beaamt dat. “Wie nu over vrouwenrechten begint, wordt raar aangekeken. Niet nu, zie je mensen denken. Maar die gedachtegang klopt niet. Júist in crisistijd komen bepaalde groeperingen onder druk te staan, waaronder vrouwen, dus diversiteit wordt juist belangrijker in plaats van minder belangrijk bij het nemen van beslissingen.”

Kinderen bleken massaal te kiezen voor de **witte, oudere man als leider.**

Het feit dat er aan de onderhandelingstafel voornamelijk witte mannen zitten is Wouters en Dekker een doorn in het oog. Dekker: “De vrouwen die nu in de frontlinie staan, zijn niet vertegenwoordigd in de besluitvorming.

Dat is een groot probleem. Niet alleen in Nederland, maar wereldwijd.” Wouters: “Je ziet dat tijdens een crisis het stereotiepe beeld van hoe een leider eruit hoort te zien wordt versterkt.” Een video-experiment van de Rijksuniversiteit Groningen laat zien dat zulke aannames heel diep zitten en al vroeg beginnen. Aan kinderen werd gevraagd wie ze het liefst als kapitein hadden op een schip tijdens een oorlog: een man of een vrouw. Ze konden kiezen uit foto's van Eerste Kamerleden. Kinderen bleken massaal te kiezen voor de witte, oudere man als leider. Behalve als er tijdens de reis ook moest worden samengewerkt: dan kozen de kinderen opvallend genoeg vaker voor een vrouw.

Wanneer het goed gaat met de economie zijn vrouwen welkom, stelt Wouters. “Dat zie je ook in de geschiedenis terug. In de jaren zestig was er veel welvaart en kwam langzamerhand met het feminisme ook de vraag op of de buit wel eerlijk werd verdeeld. En dat zie je nu: we hebben de crisis van 2008 overleefd. Er is weer krapte op de arbeidsmarkt, dus is het belangrijker om ook vrouwen aan te trekken. Dan is er tolerantie. Maar die opwaartse

spiraal is nog zo pril, zo net na #MeToo. Ik ben bang dat wanneer er na de coronacrisis een economische crisis volgt, het eerste waar bedrijven op gaan bezuinigen diversiteitsbeleid is.”

Die angst voor een economische crisis heeft Dekker ook. “De noodmaatregelen die nu zijn genomen zijn met name gericht op mensen in loondienst en met een vast contract. Maar veel vrouwen hebben een flexcontract, of werken in informele beroepen, bijvoorbeeld als huishoudelijke hulp. Deze vrouwen worden nu minder gehoord en gesteund. Mede doordat er voornamelijk mannen aan de besluitvormingsprocessen deelnemen, is er niet goed nagedacht over de impact op vrouwen.”

Om verdere verspreiding van het coronavirus te voorkomen nam de regering op maandag 23 maart 2020 drastische maatregelen. Premier Mark Rutte deed in een persconferentie aan het hele land een duidelijke oproep: blijf thuis. Ga niet de deur uit tenzij het moet. Neem dit virus serieus.

Maar dit besluit had ook een hele gevaarlijke consequentie voor vrouwen die te maken hebben met huiselijk geweld: ze kunnen nu geen kant op. Wereldwijd neemt de bezorgdheid onder vrouwen toe, zo ook in Nederland. Bijna 300.000 vrouwen zijn in Nederland in de afgelopen vijf jaar slachtoffer geweest van (ex-) partnergeweld. Ongeveer 76.000 vrouwen hebben daar zelfs meerdere keren per maand mee te maken.

“Ik maak me zorgen,” zegt hoogleraar Majone Steketeer, deskundige op het gebied van huiselijk geweld. “Vanuit het perspectief van partnergeweld bekeken zijn de isolerende maatregelen een gevaar op zich. Ze zijn nodig, uiteraard, maar kunnen ook voor veel stress in een relatie zorgen. We weten ook dat er na vakanties altijd meer scheidingen volgen. Zonder sociaal netwerk kan 24/7 in huis met een gewelddadige partner heel gevaarlijk zijn.”

Veilig Thuis Amsterdam ziet vooralsnog geen stijging in het aantal aanvragen, maar vraagt wel de inwoners van de hoofdstad alert te blijven in hun omgeving. Steketeer hoorde bij andere organisaties, bijvoorbeeld in Rotterdam, dat het aantal huisverboden is toegenomen. Ook Dekker van WO=MEN hoort van ledenorganisaties dat er zorgen zijn. Steketeer is vooral bang voor de onzichtbaarheid van het geweld. “Doordat iedereen nu binnenblijft, is er natuurlijk minder contact en is de kans

groter dat het geweld achter gesloten deuren blijft. Dat was altijd al een probleem, maar de problematiek is door de crisis nu nog onzichtbaarder geworden.”

En dan is 2020 ook nog eens een gek jaar. Het is dit jaar vijftienvijftig jaar geleden dat de Verklaring van Beijing werd aangenomen door 189 regeringen. Het wordt gezien als het meest vooruitstrevende document om de fundamentele rechten van vrouwen en meisjes te waarborgen. “Het was voor ons sowieso geen feestje geworden,” zegt Dekker, “vanwege de achteruitgang die we zien op het gebied van vrouwenrechten. Maar juist daarom was het zo belangrijk dat we dit jaar als vrouwenorganisaties samenkwamen op evenementen, om onze rode lijnen vast te stellen en te zeggen: tot hier en niet verder.”

De crisis is een kans om bij te sturen, zegt politicoloog Julia Wouters. “Je hoort mensen vaak zeggen: *never let a good crisis go to waste*. Het is een resetknop: we zouden juist moeten nadenken over hoe we de samenleving

opnieuw vorm kunnen geven. Het is beleidsmatig altijd lastig om bij te sturen, dat gaat normaal gesproken erg traag. Maar nu zijn we eigenlijk als samenleving volledig tot stilstand gekomen, dus benut deze kans. Optimisten zouden zeggen dat de crisis laat zien hoe we niet zonder de zorg kunnen, bijvoorbeeld, en hoe belangrijk solidariteit is. Maar zolang die lessen wel worden getrokken door individuele mensen maar niet door beleidsmakers, schieten we niets op. Al helemaal als zij zich op de korte termijn blijven focussen, en de stemmen over de lange termijn tot zwijgen worden gebracht. Het debat over andere zaken behalve corona is volledig tot stilstand gekomen. Dat is beangstigend, en verre van geruststellend.” ○

Je hoort mensen vaak zeggen: *never let a good crisis go to waste*.
Het is een resetknop: **we zouden juist moeten nadenken over hoe we de samenleving opnieuw vorm kunnen geven.**

